

ชื่อวิทยานิพนธ์ : ศึกษาการพัฒนาศติเพื่อให้เป็นสติสัมโพชฌงค์ในการเจริญวิปัสสนาภาวนา

ผู้วิจัย : พระวินัยธรประสิทธิ์ สุจินโณ (คำมาก)

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (วิปัสสนาภาวนา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: พระศรีสุทธิเวที, ดร. ,ป.ธ.๙, พธ.บ., ศษ.ม.,ปร.ด. (วัฒนธรรมศาสตร์)

: ดร. จรูญ วรรณกสิณานนท์ ป.ธ.๗, พธ.บ., อ.ม.,พธ.ด.(พระพุทธศาสนา)

วันสำเร็จการศึกษา : ๓๑/มีนาคม/๒๕๕๘

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ เพื่อศึกษาสติที่ปรากฏในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท เพื่อศึกษาการเจริญวิปัสสนาภาวนาตามหลักสติปัฏฐาน ๔ ที่ปรากฏในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท และเพื่อศึกษาการพัฒนาศติเพื่อให้เป็นสติสัมโพชฌงค์ในการเจริญวิปัสสนาภาวนา โดยการศึกษาข้อมูลจากคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท คือพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา และคัมภีร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาเรียบเรียงบรรยายเป็นเชิงพรรณนา เสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแล้วแก้ไขตามคำแนะนำ จากการศึกษาพบว่า

สติ คือการระลึกได้มีการเข้าไปประกอบไว้เป็นลักษณะ มีลักษณะแนบชิดอารมณ์ มีหน้าที่ไม่หลงลืม มีประโยชน์ในการระแวดระวังรักษา มีความจำได้หมายรู้ และสติปัฏฐานในกาย เป็นต้น เป็นทางดำเนิน สติยังมีปรากฏในธรรมะหมวดอื่น ๆ เช่น พลละ ๕ อินทรีย์ ๕ โพชฌงค์ ๗ และสติปัฏฐาน ๔ ซึ่งหลักธรรมทั้งหมดนี้ ล้วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาศติ เพื่อการบรรลุมรรค ผล นิพพาน

การเจริญวิปัสสนาภาวนา มีสติปัฏฐาน ๔ เป็นหลักธรรมสำคัญ มืองค์ประกอบสำคัญ คือ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ กำหนดรู้รูปนามตามสติปัฏฐานด้วยการระลึกไปตามฐานที่ตั้งทั้ง ๔ คือ กาย เวทนา จิต และธรรมอย่างต่อเนื่อง มีอาตปปี สัมปชาโน สติมา เป็นองค์คุณที่จะทำให้เห็นสภาวะธรรมทั้งหลายที่ปรากฏตามความเป็นจริง ทำให้ผู้เจริญวิปัสสนาภาวนาเกิดปัญญาเห็นรูปรูปนาม พระไตรลักษณ์ และอริยสัจ ๔ อย่างแท้จริง ด้วยการพิจารณาเห็นความไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ทำให้มีสติรู้เท่าทันสิ่งที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริง โดยมีหลักธรรมในโพธิปักขิยธรรมช่วยประคับประคองสนับสนุนการยกระดับของสติโดยต่อเนื่อง

การพัฒนาศติ หมายถึง กระบวนการยกระดับความคมชัดของสติและความต่อเนื่องของการกำหนดรู้อารมณ์กรรมฐานตลอดการเจริญวิปัสสนาภาวนา เพื่อเจริญอาการปรากฏของสติ

ซึ่งพัฒนาและก่อให้เกิดลักษณะสำคัญของอาการปรากฏแห่งสติ คือ ทำให้จิตรับรู้อารมณ์ที่ปรากฏเฉพาะหน้า ระลึกรู้ในปัจจุบันขณะ และปล่อยวางอารมณ์ทุกอารมณ์ที่มากระทบ สติสัมโพชฌงค์ หมายถึง องค์แห่งปัญญาเป็นเครื่องตรัสรู้ คือ สติ เป็นความระลึกได้ที่มีพลังแห่งการเฝ้าดู มีความตื่นตัวและเป็นเฉพาะหน้าต่ออารมณ์ สติจึงจัดเป็นองค์ประกอบของโพชฌงค์ข้อหนึ่ง ความมีสติสัมโพชฌงค์ทำให้แน่ใจได้ว่าจิตจะหยั่งลึกลงสู่อารมณ์ จนเกิดการพัฒนาของญาณทัสสนะ ผู้เจริญวิปัสสนาภาวนาจะสามารถเห็นสภาวะที่เป็นจริงในขณะที่มีสติกำหนดรู้อารมณ์นั้นอยู่ ทำให้รู้ซึ่งถึงสภาวะของจิตที่ประสงค์จะรู้โดยมี โยนิโสมนสิการ เป็นหลักธรรมพื้นฐาน เป็นมูลเหตุ เป็นปัจจัยให้กุศลธรรมทั้งหลายเกิดขึ้นมา

Thesis Title : A Study of Mindfulness (Sati) Development to be Mindfulness Enlightenment-factors (Sati-Sambojjhanga) in Vipassana Meditation Practice

Researcher : Phrawinaithorn Prasit Sucinno (Khammak)

Degree : Master of Arts (Vipassana Meditation)

Thesis Supervisory Committee

: Phra Srisuttivetee (Kwan Thiramano), Pali IX, B.A., M.A., Ph.D. (Cultural Science)

: Dr. Charoon Vannakasinanon, Pali VII, B.A., M.A., Ph.D. (Buddhist Studies)

Date of Graduation : 31/March/2015

Abstract

This thesis is of 3 objectives, namely:- to study the mindfulness appearing in Tharavāda Buddhist Scriptures, to study the development of Vipassanā-Bhāvanā according to the principles of 4 Satipatthāna appearing in Theravada Buddhist Scriptures and to study mindfulness (Sati) development to be mindfulness Enlightenment-factors (Sati-Sambojjhanga) in Vipassana Meditation practice by studying the data from Theravāda Buddhist Scriptures:- the three Baskets, the Commentaries, the Sub- commentaries and other connected Scriptures and brought them to be explained in the descriptive type, and to propose them to the experts who will connect them. From the study, it is found that.

Sati is the recollection with the controlling and is of the characteristic of being near to the temperaments of the duty of not forgetting, is of the benefit in preserving the memory, the knowledge in the body, etc. It is the way carry out the mindfulness appearing in the other Dhammas such as; 5 Balas, 5 Indriyas, 7 Bojjhaṅgas and 4 Satipatthānas. All these doctrinal principles are connected with the development of the mindfulness to attain Magga, Phala and Nibbāna.

The development of Vipassanā-Bhāvanā is of 4 Satipatthānas as the important doctrinal principles which are co-operative organs which are the effort,

Sampajañña and Sati which fixes the mind to know the Form and the Norm by recollecting according to the 4 bases:- the body, the feeling, the mind and the Dhamma continually with Ātāpī, Sampajāno and Satimā as the qualitative organs causes one to see the Doctrinal State appearing according to the fact which cause the Vipassanā Meditators to have the wisdom realizing the Form and the Norm, the three characteristics and the Four Noble Truths by considering and realizing the state of Aniccaṃ, Dukkhaṃ and Anattā. Such the Knowledge cause one to know clearly the Truth with Bodhipakkhiyadhammas to support the continually rising up of mindfulness. The development of the mindfulness means the process of rising up the clearness of mindfulness are the continuation of fixing mind to know the temperament of meditation through out the development of the Vipassana Meditation.

The development of the mindfulness cause the important characteristic of the appearing manner of the mindfulness. That is to cause the mind to appear in front, and to know the present state, and to cause the temperaments. Sati-Sambojjhanga means the wisdom organ which is the mindfulness. Sati is an organ of Bojjhaṅgas. The mindfulness (Sati) is one of the organs of 7 Bojjhaṅgas and causes the Ñānadassana to arise. The Vipassana Meditators can see the real state at the moment of recognizing that temperaments. This fact causes the meditator to know the mental state by having Yonisomanasikāra as the basic principle of the Dhamma and as the cause and the factor to cause Kusala Dhammas to arise.